

LOIS

JAARGANG 18 - NR.4
AUGUSTUS 2015

IN DIT NUMMER:

**Adviseren maar niet alleen
Ouderenbeleid
Participatie van ouderen
en gemeentelijk beleid op
een laag pitje?
Veilig ouder worden**

Informatie
en advies
seniorenbeleid

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

A.P.J. Strookman *voorzitter/redactie*
Ds. G. de Klein *secretaris/redactie*
E.J. Bosman *penningmeester*
M.T. Fambach *bestuurslid/redactie*
Mw B. van Hes *2^e secretaris*
G. van der Meer *bestuurslid/redactie*
A.J.H. Nijborg *bestuurslid*
Drs. C.P.G. Tilanus *bestuurslid/redactie*

Redactie en vormgeving Luuk Boerman
Webmaster J.A. van Vliet
Secretariaat Brummelkampen 20
9407 RT Assen
Telefoon 0592 330 189
e-mail stichting.lois@worldonline.nl
website www.loisweb.nl

De donateurs mogen mits met vermelding de Nieuwsbrief kopiëren voor hun leden en andere belangstellenden.

**Informatie
en advies
seniorenbeleid**

Aktueel

Voor ouderen is zelfstandig functioneren van groot belang. Waaruit bestaat een hulpvraag als men ouder wordt? De belangrijkste pijlers hierin zijn: Lichamelijk functioneren, Chronische aandoeningen, Emotioneel welbevinden, Pijnervaring, Sociaal functioneren, Aandacht en geheugen, Ervaren van gezondheid en het ervaren een kwaliteit van leven. Zorgverleners richten zich vaak op pijnbestrijding. Voor een aantal onderwerpen kan men zich het beste tot de huisarts wenden. Maar een groot aantal oplossingen ligt toch zeker bij de bevoegdheden van de gemeentelijke overheid. Hier kunnen seniorenraden een belangrijke rol vervullen. Ik doe een greep uit het scala, daarmee ook direct aangevend dat het zeker niet limitatief bedoeld is.

Zijn de stoepen veilig en de gevaarlijke oversteekplaatsen goed verlicht? Met een lichamelijke beperking ligt een ongeluk zo in het verschiet. Chronische aandoeningen kunnen de lichamelijke conditie beïnvloeden waardoor een huis moet worden aangepast. Helaas wordt dat deel van de WMO stelselmatig door de gemeentes gesaboteerd (volgens onderzoek ANBO en KBO). Emotioneel welbevinden: is de woonbuurt nog steeds hetzelfde gebleven of voelt men zich een vreemde in zijn eigen wijk? Komt de financiële onafhankelijkheid niet in gevaar? Sociaal functioneren: zijn er voldoende mogelijkheden tot vrijwilligerswerk? Zijn er Alzheimercafés waar men extra belangstelling heeft voor aandacht en geheugen? En is de kwaliteit van leven ondanks beperkingen dragelijk? Zijn de noodzakelijke voorzieningen makkelijk voorhanden? Kortom, op veel terreinen kan de gemeente voor ouder wordende mensen invloed uitoefenen.

Het is aan de seniorenraden en andere adviesorganen om het College en de Raad te bewegen hier aandacht aan te schenken. In de komende themadagen in het najaar zullen deze onderwerpen zeker de revue passeren.

Bram Strookman
Voorzitter

Door Cees Tilanus

Adviseren maar niet alleen

Inleiding

Wil men zinvol en effectief adviseren, dan zal men op uiteenlopende manieren moeten samenwerken met anderen. Een en ander kwam onder meer aan de orde in een themadag van Zorgbelang Zuid-Holland. Voordat men besluit anderen te betrekken, zal men eerst het doel moeten vaststellen, dat men met samenwerken wil bereiken. Het doel verschuift naarmate men verder komt in het proces, dat leidt tot een advies. Het belang van gesprekspartners verandert dan ook in de loop van dit proces. Dat betekent overigens niet, dat een gesprekspartner slechts op één moment in dat proces van belang kan zijn. Dat hangt af van de aard van de gesprekspartner. In

het onderstaande gaan we ervan uit, dat men een ongevraagd advies wil uitbrengen. Welke stappen moet men ondernemen om tot een effectief advies te komen? Er zal veel voorwerk moeten geschieden en daarvoor is een goede taakverdeling in de samenwerking van belang. Het is bijvoorbeeld aan te bevelen een werkgroep in te stellen, die verantwoordelijk is voor het opstellen van een preadvies. Tevens is het goed een duidelijk tijdsplan af te spreken.

Eerste verkenning.

Veelal komt men tot een probleem uit signalen van de bevolking. Men zal dit probleem echter nader moeten verkennen. Een eerste verkenning moet drie

doelstellingen hebben: verheldering van het probleem, inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen en verzamelen van argumenten. Het is van belang het probleem zo scherp mogelijk te formuleren en wel in de concrete plaatselijke situatie. Waarschijnlijk hebben de leden van de werkgroep reeds enige ideeën over het probleem. Het is van belang de aspecten die daarmee samenhangen kort te noteren. Het gaat erom vast te stellen welke vragen men beantwoord wil zien. Heeft men het gevoel daar geen duidelijk standpunt over te kunnen innemen, dan is een korte literatuurstudie gewenst. Men moet echter voor ogen houden, dat antwoorden nauwelijks te vinden zijn in de literatuur, zeker niet voor zover het de plaatselijke

situatie betreft.

Antwoorden kan men krijgen van drie categorieën personen:

- De burgers en mantelzorgers, die rechtstreeks met de problematiek te maken hebben (de doelgroep): welke wensen heeft de doelgroep en in welke mate leeft het probleem? Vaak zal het niet goed mogelijk zijn een deelonderzoek of enquête te houden naar de behoeften of wensen van betrokkenen. Wel zal men signalen kunnen oppakken door met enkele personen uit de doelgroep een gesprek te voeren.
 - Ambtenaren. Zij kunnen zeker hun visie geven op het probleem. Veelal zullen ze daarbij echter ook aangeven, waar zij de oplossing zien. Men moet ervoor oppassen dergelijke suggesties zonder meer over te nemen. Een advies ontleent zijn waarde aan het gegeven, dat het andere of aanvullende oplossingen heeft dan ambtelijk al bekend is. Dat vraagt later in het proces een uiterst kritische benadering van wat een ambtenaar zegt.
 - Professionals en vrijwilligers, die goede contacten hebben met de doelgroep: de ouderenadviseur, de Stichting Welzijn Ouderen, maatschappelijk werk, thuiszorg, wijkverpleegkundige, opbouwwerker en dergelijke. In gesprekken met deze professionals moet men bewust onderscheid maken tussen informatie over het probleem (waar zit de kern van het probleem en in hoeverre leeft het) en suggesties voor oplossingen. Wat doet men reeds aan het geconstateerde probleem en wat ontbreekt er volgens hen aan de aanpak?
- In feite komt men in deze gesprekken al in de tweede fase: inventarisatie van mogelijke oplossingen. Hierbij zal men echter verder moeten gaan. Men kan in relevante

literatuur kort nagaan, welke aanpak men heeft gehanteerd. Daarnaast is het zinvol te overleggen met andere organisaties of gemeenten in de regio en elders. Bestaan er stukken bij de gemeenten over dit onderwerp? De resultaten van dit overleg kan men bespreken met deskundigen, mede om de goede argumenten voor een aanpak te verwerven.

Probleemstelling

Het onderwerp waarover men advies wil uitbrengen moet worden beschreven in termen van knelpunten. Enerzijds zal men het onderwerp duidelijk moeten definiëren (wat is precies mantelzorg?); anderzijds zal men het probleem duidelijk moeten formuleren. Wat zijn precies de knelpunten, waarvoor men een oplossing wil? Ook is het goed na te gaan, welke instanties welke verantwoordelijkheden hebben ten aanzien van het probleem.

Preadvies door de werkgroep

In het eerste preadvies moet aandacht worden geschonken aan: een visie over het betreffende probleem. Ze moet de doelstelling formuleren in termen van de gewenste situatie. Wat wil men precies bereiken? Daarbij moet men doelstelling en middelen duidelijk onderscheiden. Ze moet mogelijke oplossingsrichtingen aangeven met vóór- en nadelen en geargumenteed haar voorkeur voor een bepaalde oplossingrichting aangeven. Ze zal enige uitspraken moeten doen over de strategie om de oplossing in het advies over te brengen met de belangrijkste argumenten. Men zal over dit preadvies een voorlopig standpunt moeten innemen. In deze fase is het ook goed te bedenken, of er instanties zijn die mede een belang hebben bij de oplossing van het betreffende

probleem: Wmo-raad, gehandicaptenraad, ouderenorganisaties, e.d. In veel gemeenten ontstaan tegenwoordig vormen van wijkorganen. Het is goed na te gaan of een of meer wijkorganen eveneens gebaat kunnen zijn met de oplossing van het betreffende probleem. Het voordeel van deze wijkorganen is, dat ze dicht bij de burgers staan. Het is daarom van belang, dat men een goed inzicht heeft in de sociale kaart van de gemeente.

Overleg

Komt men op dergelijke instanties, dan is het goed na te gaan wie zich bij die instanties al bezig houden met het betreffende probleem of wie in die instanties sleutelfiguren zijn. Het is van belang een gezamenlijk overleg aan te gaan. Dergelijk overleg kan moeizaam verlopen, omdat de visie op het probleem en op mogelijke oplossingen kunnen verschillen. Het is daarom goed het overleg te beginnen met elkaar te leren kennen. Waar heeft men zich tot nu toe mee bezig gehouden en wat wil men bereiken? Past het probleem binnen het denken van betreffende instanties?

Getracht zal moeten worden om tot overeenstemming te komen over een gemeenschappelijke doelstelling. Komt men tot overeenstemming over het te bereiken doel, dan kan men met andere instanties in een gemeenschappelijke werkgroep verder overleggen over de middelen om dat doel te bereiken. Getracht moet worden zo veel mogelijk tot overeenstemming te komen, want een gezamenlijk advies is altijd veel krachtiger dan afzonderlijke en tegenstrijdige adviezen.

Lukt het niet tot overeenstemming te komen, dan brengt de eigen werkgroep een definitief preadvies uit. Lukt het wel

om tot overeenstemming te komen, dan brengt de gemeenschappelijke werkgroep een gezamenlijk preadvies uit.

Besluitvorming

Over dit preadvies moet besluitvorming plaatsvinden, onafhankelijk van externe invloeden. Is het preadvies tot stand gekomen in samenwerking met andere instanties, dan moet ieder van de samenwerkende instanties een dergelijk standpunt innemen. Deze standpunten moeten dan worden uitgewisseld. Er kan dan nog een vorm van 'onderhandelen' plaatsvinden om te komen tot een gemeenschappelijk advies. De mate van eenstemmigheid is van groot belang voor het succes.

Creëren van een draagvlak

Voorals men van oordeel is, dat het advies moeilijk zal worden overgenomen

door het College of door de Gemeenteraad, is het zinvol een fase in te lassen, die erop is gericht een draagvlak te creëren. Daartoe bestaan (combinaties van) verschillende mogelijkheden:

Een artikel in de pers, waarin vooral de probleemstelling wordt uiteengezet. Laat bijvoorbeeld mensen uit de doelgroep vertellen, welke problemen men ondervindt. Kondig aan, dat dit probleem onderwerp van gesprek is. Het is niet de bedoeling in dit stadium het advies zelf te publiceren. Een voorlichtings- of discussiemiddag te organiseren met de betreffende doelgroep, waarin de mening van de doelgroep wordt gevraagd. Men kan dat doen samen met een of meer wijkorganen en de pers voor die middag uitnodigen.

Gesprekken voeren met instanties over het uit te brengen advies. Dit zou ook in een gemeenschappelijke middag kunnen plaatsvinden, al dan niet met aanwezigheid van pers.

Uitbrengen van het formeel advies

Het gezamenlijk uitbrengen van het advies is een sterke stimulans voor het succes.

- Het advies moet duidelijk en concreet zijn.
- Het advies moet goed onderbouwd en beargumenteerd zijn.
- Geef aan hoe het advies kan worden uitgevoerd.
- Geef aan, welke verantwoordelijkheid de gemeente in deze heeft.
- Benadruk het belang voor de gemeente zelf; geef de wethouder de gelegenheid te 'scoren'.
- Tracht iets te zeggen over de financieringsmogelijkheden. Kan er beroep worden gedaan op andere financieringsbronnen, zoals fondsen, provincie, rijks subsidie, WVG, e.d.?

- Breng het advies uit aan het College, maar stuur een afschrift toe aan de Raad.

Nazorg

Heeft men een advies uitgebracht, dan is het van belang het advies te volgen. Daarbij zijn er twee fasen:

De fase voorafgaand aan besluitvorming in de Raad. In deze fase zijn verschillende activiteiten mogelijk: nader overleg met de wethouder, persoonlijke benadering van de raadsfracties, inspreken in de commissievergadering, een laatste brief aan de raad.

De fase volgend op de besluitvorming. Als het besluit positief is, moet men nagaan hoe een en ander wordt uitgevoerd. Men kan dat onder meer vragen aan de betreffende wethouder of ambtenaar. Evalueer de eigen inbreng en de gevolgen daarvan.

Publiciteit

Het is zinvol de pers te informeren over de inhoud van het advies op het moment, dat het advies formeel is uitgebracht. In een later stadium is het zinvol aan de pers bekend te maken, of en hoe het advies wordt uitgevoerd.

LOIS

Het bovenstaande is een weerslag van themamiddagen, die gegeven zijn door het LOIS. Hierin is vooral ingegaan op het proces van advisering. Aan goede advisering zijn echter meer aspecten verbonden. Het LOIS heft een cursus ontwikkeld, waarin de belangrijke elementen aan de orde komen. De cursus bestaat uit zes modules, elk voor een dagdeel. De modules zijn ook los van elkaar te gebruiken in een themaochtend of –middag.

Ouderenbeleid of Wmo-beleid

In een aantal gemeenten wordt ouderenbeleid slechts gezien als een facet van Wmo-beleid. Wmo-beleid is inderdaad grotendeels ouderenbeleid. Wmo-beleid is gericht op mensen met beperkingen, zeker in het kader van de nieuwe wet. Er is een categorie ouderen met beperkingen. Deze categorie vormt het grootste deel van de doelgroep van een Wmo-raad. Ook hierbij vormen veel ouderen een specifieke groep, omdat er beperkingen zijn, die met name bij ouderen voorkomen. Ik denk daarbij aan dementie, comorbiliteit, e.d. Ouderen met een beperking verdie-

nen heel in het bijzonder de steun van de samenleving. Het overgrote deel van de ouderen heeft echter geen ernstige beperkingen. Ouderenbeleid is daarom slechts voor een klein deel Wmo-beleid. Denk bijvoorbeeld aan ruimtelijke ordening en woningbouw, aan algemeen openbaar vervoer of aan bijzondere bijstand voor oudere allochtonen. Het is echter vooral van belang ouderen positief te betrekken in de ontwikkeling van de samenleving. Wat kenmerkt ouderen?

Tijdsbesteding

Op de eerste plaats heeft men een andere manier van tijdsbesteding. Voor die tijd werd men geacht een aan werk gerelateerde tijdsbesteding te hebben en daaraan zijn waarde te ontleen. Op het moment, dat betaald werk wegvalt moet men een andere tijdsbesteding vinden, waarin men een nieuwe zin kan geven aan het leven. Men is vaak nog vitaal genoeg om een bijdrage te leveren aan de samenleving. Ook met het ouder worden heeft men behoefte van belang te zijn voor een ander. Veel ouderen vinden hun weg in een zinvolle tijdsbesteding. Soms overkomt het je. Ik denk bijvoorbeeld aan mantelzorg. Dit zoek je niet, maar het overkomt je, omdat je een persoonlijke relatie hebt met de zorgbehoevende. De gemeente is verplicht een mantelzorgbeleid te voeren. Ook past men vaak op de kleinkinderen. Daarnaast wordt een zeer groot deel van het vrijwilligerswerk door ouderen gedaan. Niet iedereen vindt hierin echter zijn weg. Men weet niet, wat men kan en wil doen, of wordt er niet voor gevraagd. Een gevoel van nutteloosheid en eenzaamheid kan de oudere dan overvallen. De gemeente is erbij gebaat de potentiële mogelijkheid van ouderen te activeren en het gevoel

van eenzaamheid te voorkomen. Kortom, de gemeente moet een vrijwilligersbeleid veren, dat specifiek gericht is op ouderen. Inzet van ouderen in de samenleving kan ouderen zin geven in hun leven. Het is echter ook economisch van belang. Door de toenemende vergrijzing zal de vraag naar zorg en persoonlijke dienstverlening, naar wijkopbouw door burgers toenemen. Het is zeer gewenst, dat gemeenten meer dan op dit moment een beleid ontwikkelen, dat is gericht op participatie door ouderen. Niet het beleid, maar de burger moet daarbij uitgangspunt zijn. Het gaat om het ontwikkelen en inzetten van talenten ten behoeve van de samenleving. Een voorbeeld daarbij is een positieve wijkontwikkeling.

Inkomen

Ook heeft men een ander soort inkomen. Men zegt, dat ouderen tegenwoordig de hoogste inkomens hebben. Dat geldt ten dele voor de jongere ouderen, maar lang niet voor iedereen en zeker niet voor de oudsten. Er leeft een deel in armoede. Armoede kan aanleiding zijn tot sociaal isolement. Dat beperkt een hoge mate het maatschappelijk functioneren. De mogelijkheid van de gemeente iets aan armoede te doen is zeer beperkt. Armoedebeleid is primair rijksbeleid. Enige mogelijkheden zijn er wel. Het gaat erom, dat mensen gestimuleerd worden gebruik te maken van de voorzieningen en regelingen die er zijn. Administratief kan men een koppeling maken tussen verschillende regelingen. Er moet oog zijn voor ouderen met een vermindering in hun AOW en voor ouderen met schulden. Ook hierbij hebben ouderen een eigen positie. Men kan ook een reductiepas geven aan mensen beneden een bepaald inkomen.

Gezondheidsrisico

Men loopt het risico op lichamelijke of psychische beperkingen. In feite geldt, dat voor iedere ouder wordende mens, maar eenzaamheid, beperkt maatschappelijk functioneren en gevoel van onveiligheid verhogen dit risico in sterke mate. Het risico is algemeen; feitelijke beperkingen niet.

Deze risico's kunnen gepaard gaan met gebrekkige mobiliteit en met vereenzaming. Risico's kunnen echter grotendeels worden opgevangen. Ik heb het dan over preventie. De gemeente heeft een wettelijke plicht een preventiebeleid te voeren. Toch is in veel gemeenten preventiebeleid een ondergeschoven kind. Bekende elementen hierbij zijn: bewegen, voeding, beperkt gebruik van alcohol, niet roken, e.d. Een zeer belangrijk element in dit kader is echter participeren in de samenleving, ook ter voorkoming van psychische problemen en vereenzaming. Belangrijk is de betrokkenheid met de samenleving en mobiliteit. Ouderen kennen in dit opzicht eigen soorten problemen, die afwijken van de problemen van niet-ouderen.

Ouderenbeleid

Wat betekent dat voor het beleid? Het aantal ouderen zal in de komende jaren een steeds groter deel uitmaken van de bevolking en mede daardoor een belangrijke economische factor worden. Tevens veroorzaken genoemde kenmerken een eigen beleidsrelevante positie van de ouderen in de samenleving. Het beleid van de overheid is in hoge mate erop gericht ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te laten zijn. Los van bezuinigingsdoelstellingen komt dit beleid tegemoet aan de wens van de meeste ouderen. Het is en blijft een belangrijke doelstelling. Het gaat echter uit

van groeiende beperkingen van ouderen. Ik pleit ervoor een andere doelstelling centraler te stellen: zo lang mogelijk actief en zo lang mogelijk vitaal. Je bereikt hiermee een grotere groep ouderen, werkt in hoge mate aan preventie en laat ouderen een belangrijke rol vervullen in de samenleving. Je blijft langer vitaal, als je langer en zinvol actief bent

Vrijwilligersbeleid

Veel ouderen vinden een zinvolle invulling van hun vrije tijd, nemen deel aan de samenleving en aan vrijwilligerswerk. Dat geldt echter niet voor iedereen. Voor velen is een stimulans noodzakelijk. Men hoort vaak: "Ik wil best iets doen voor anderen, maar ik word er niet voor gevraagd". Vele ouderen zouden best wel meer vrijwilligerswerk willen doen, als ze ervoor gevraagd worden. Daar ontbreekt het vaak aan of de vraag is onvoldoende toegesneden op betrokkene. Veel vormen van vrijwilligersbeleid beperken zich tot een ondersteuningsaanbod en het openstellen van een vacaturebank. Verder wordt het aan de persoon overgelaten, soms vanuit de gedachte "het is vrijwillig en dus moeten we het openlaten".

Voordat iemand er echter toe overgaat zich actief in te zetten, moet hij een antwoord hebben op vier vragen:

- Wat kan ik? Een mens kan vaak meer dan datgene waar hij beroepsmatig mee bezig is geweest, maar hij moet zich dat wel bewust zijn.
- Wat wil ik? Vrijwilligersbeleid moet niet uitgaan van de behoefte van de organisatie, maar van de wensen van de vrijwilliger. Wat vindt betrokkene zelf zinvol?
- Wat kies ik dan? Als betrokkene bewust is wat men wil en kan, dan moet hij of zij wel de stap maken naar een

Door Cees Tilanus

bewuste keuze.

- Waar kan ik het vinden? Als men weet, wat iemand wil kiezen, kan men hem in contact brengen met de organisatie die daaraan kan voldoen.

Vrijwilligersbeleid bestaat dus uit een actieve persoonlijke benadering.

Wijkgericht werken

Er is een tendens, dat de actieradius naarmate men ouder wordt kleiner wordt. Dat geldt niet voor iedereen, maar wel voor velen. Velen zijn betrokken bij mantelzorg. Ook gaat men zich steeds meer richten op de eigen omgeving, de eigen buurt. Dit roept wel het gevaar op van vereenzaming en gevoel van onveiligheid. Juist hier liggen grote kansen voor het zogenaamde welzijn nieuwe stijl. Problemen van individuen worden steeds meer gezien als problemen van de wijk waarin men woont. Het is de taak van een opbouwwerker nieuwe stijl om aan de functie van de burger nieuwe inhoud te geven. Hij moet de bewoner helpen antwoord te geven op de zojuist genoemde vragen. Het is intensief, maar het betaalt zichzelf uit in een actieve en vitale burgerij.

In dit proces heeft de burger drie verschillende functies:

- De functie van cliënt. Bij de inventarisatie van wat er in een wijk leeft, zal men zeker behoefte aan zorg, ondersteuning, hulp tegenkomen. Juist het wijkteam zal hier een inventarisatie van moeten maken. Op dit moment wordt in hoge mate gewacht totdat iemand een aanvraag doet. Het actief opsporen kan echter preventie bieden in een vroeg stadium. Hier kan echter ook een signalerende functie uitgaan van buurtbewoners, burens e.d. Dit vraagt wel enige begeleiding: men moet actief zijn, maar niet opdringerig.

- De functie van medewerker. Als men weet, wie er in een wijk woont, zal men vaak geschikte personen vinden, die bereid zijn in te springen op datgene wat in de wijk wordt gewenst. In Den Bosch heeft men een team van vrijwilligers, die gedurende een jaar gezinnen helpen, die niet in staat zijn het huishouden goed te voeren. Dit vraagt wel opleiding en coaching door beroepskrachten, maar hierdoor is een beroepskracht in staat veel meer gezinnen te helpen. De medewerking van vrijwilligers daar waar de geholpene ermee akkoord gaat kan de effectiviteit van een professional vermenigvuldigen. Vaak gaat van ouderen maatschappelijke initiatieven uit.

- Mede-beleidsbepaler. Geen ouderen beleid zonder de ouderen. Vaak laat men het beleid in de wijk over aan wijkteams. Echter de inwoners van een wijk kennen de wijk het beste. Er zal dus naast een wijkteam van professionals ook een team van wijkbewoners moeten worden gevormd en in onderling overleg zal men moeten afspreken, wat er in de wijk moet gebeuren. Het zijn natuurlijk niet alleen de ouderen in een wijk, die deze functies moeten vervullen, maar omdat enerzijds ouderen een andere tijdsbesteding hebben, vaak een grotere ervaring hebben en anderzijds meer gericht zijn op de wijk, moeten de ouderen hier zeer uitdrukkelijk bij worden betrokken en wel in alle drie de functies. Laten we ook niet vergeten, dat ouderen, die steun of hulp vragen, heel vaak ook actief betrokken kunnen worden bij de beide andere functies.

Gemeente en burger

De geschetste ontwikkeling vraagt een andere manier van denken van de gemeente

en van de burger. Enerzijds moet de gemeente bereid zijn aan de wijkontwikkeling een hoge mate van vrijheid te geven. De gemeente moet meer meedenken, de gang van zaken bespreken en alleen dan ingrijpen, als er heel duidelijk iets verkeerd gaat. Kortom, de regie voeren betekent stimuleren en monitoren en niet sturen. Anderzijds moet de burger zich niet afhankelijk opstellen van de gemeente. De burger moet leren zelf verantwoordelijkheid te dragen: eerst eigen kracht en sociaal netwerk, dan collectieve voorziening en tenslotte individuele voorziening. Op eigen wijze bijdragen aan wijkontwikkeling hoort hier duidelijk bij.

Kortom

Ouderenbeleid is duidelijk meer dan Wmo-beleid, dat zich richt op kwetsbare burgers. Activeren van de wijk vraagt een breed ouderenbeleid, dat zich met name ook richt op de vitale burger. Het gaat er niet alleen om de burger een functie te geven voor de kwetsbare medeburger. Wijkopbouw en meewerken aan de leefbaarheid van de wijk zijn veel breder. Ouderen en lokale overheid moeten met elkaar in gesprek gaan over het huidige en toekomstige beleid. Daar moeten zowel actieve ouderen als passieve, eenzame of kwetsbare ouderen in beeld zijn. Een gemeente zonder gezamenlijk ouderenbeleid doet zichzelf te kort. Stichting LOIS richt zich juist op gemeentelijk ouderenbeleid en wil iedereen ondersteunen, die zich inzet voor het gemeentelijk ouderenbeleid.

Burgerparticipatie in gemeentelijk beleid

Zowel in de Wmo als in de gemeentewet staat burgerparticipatie hoog genoteerd. Is dat echter ook in de praktijk het geval? Veel gemeenten geven geen aandacht aan informatie en inspraak. Informatie kan ook schriftelijk of via sociale media worden gegeven. In feite is dat dan een eenzijdig proces van de gemeente naar de burger toe. Van burgerparticipatie is dan eigenlijk in het geheel geen sprake. Wordt informatie gegeven in de vorm van een voorlichtingsavond, dan gaat er enige invloed van burgers uit door de vragen en opmerkingen uit de zaal. De invloed die daarvan uitgaat is uiterst gering. Het geven van inspraak is wettelijk verankerd. Iedere gemeente moet op basis van de gemeentewet een inspraakverordening vaststellen, waarin staat hoe burgers kunnen inspreken op voorgenomen beleid. Het gaat dan doorgaans om beleid, waartoe de gemeente in principe heeft besloten, maar dat door de gemeente

nog niet definitief is vastgesteld. Inspraak kan dan leiden tot enige bijstelling van het beleid. Toch kan men niet stellen, dat hier echt sprake is van beleidsparticipatie, het meedenken van de burger bij de beleidsontwikkeling. Vele maatschappelijke problemen kunnen echter alleen worden opgelost, als er een actief samenspel is tussen overheid en burgers. De kloof tussen overheid en burgers moet kleiner worden. Daardoor krijgt de gemeente meer bestuurskracht. De denkkraft en inzet van burgers moeten meer worden benut.

Adviesraden

Om de participatie van burgers te bevorderen stellen veel gemeenten een of meer adviesraden in. Veelal beperkt men zich tot een Wmo-raad of tot een bredere participatieraad. In feite wordt heel veel beleid aan een dergelijke raad voorgelegd en dat geldt nog meer voor een participatieraad dan voor een Wmo-raad. Vaak is een dergelijke raad dan min of meer gedwon-

gen te reageren op gemeentelijk beleid zonder in staat te zijn creatief ideeën in te brengen. We hebben dan meer te maken met een veredelde inspraak dan met echte beleidsparticipatie. Meedenken vraagt in een vroeg stadium betrokken te worden bij beleidsontwikkeling. Men moet goed op de hoogte zijn van het gemeentelijk besluitvormingsproces en daar in een vroeg stadium op weten in te spelen. Een aantal gemeenten wil de participatie van burgers verbreden door de Wmo-raad om te zetten in een brede participatieraad. Wil een dergelijke raad creatief meedenken en eventueel zelf initiatief nemen tot beleidsadvisering, dan wordt de taak van een dergelijke raad wel erg zwaar. Men moet uiteenlopende belangen van bevolkingsgroepen tegen elkaar afwegen en een keuze maken die naar haar oordeel de meest verstandige is in het gemeentelijk beleid. Het gevaar bestaat, dat men gaat functioneren als een tweede gemeenteraad zonder beslissingsbevoegdheid. Des

Door Cees Tilanus

PARTICIPATIE VAN OUDEREN
IN GEMEENTELIJK BELEID OP EEN
LAAG PITJE?

te breder een raad echter is, hoe verder die af komt te staan van de bevolking. Men is geen spreekbuis meer van de bevolking omdat de afstand tot de bevolking te groot is.

Plaats van het adviesorgaan

Het adviesorgaan moet een brugfunctie vervullen tussen de bevolking en de gemeente. Zij moet laten zien, dat zij wortelt in de burgerij, oprecht naar de burgers luistert en hun belangen behartigt. Zij moet datgene, dat leeft in de bevolking vertalen naar gemeentelijk beleid. Dat kan zijn dat men de gemeente adviseert de ontwikkeling in de wijk vrije mogelijkheden te bieden. Het kan zijn, dat men de gemeente adviseert stimulerend te werken. Het kan zijn, dat men de gemeente vraagt om specifieke voorzieningen. Het adviesorgaan moet daarbij meedenken met de gemeente en zelf een standpunt innemen, dat ze ziet als positief in het gemeentelijk beleid. Naarmate het adviesorgaan laat zien, dat zij enerzijds spreekbuis is van wat er leeft in de bevolking en anderzijds duidelijk maakt dat zij meedenkt met het gemeentelijk beleid, zal ze worden ervaren als een positieve kracht in de gemeente. Men zal haar adviezen ter harte nemen.

Ouderenbeleid

Wil men een spreekbuis zijn van de bevolking, dan zal men goed kennis moeten hebben van de belangen van relevante bevolkingsgroepen. Doordat ouderen niet meer in het arbeidsproces zitten, een andere inkomstenbron hebben en een groeiend risico op gezondheidsproblemen hebben onderscheiden zij zich duidelijk als een eigen bevolkingsgroep. Weliswaar gaan er geluiden op, die dit willen ontkennen. Het gaat er dan om stereotypen als oud, krom,

gebrekig e.d. terecht te vermijden.

- Men kan echter niet ontkennen, dat de vele vitale en levenslustige ouderen een eigen, beleidsrelevante positie hebben in de samenleving. In een ander artikel in dit blad wordt hier nader op ingegaan. Een Wmo-raad houdt zich vooral bezig met problemen van een beperkte groep ouderen. Een participatieraad is te breed en staat te ver van de bevolking af om een goede spreekbuis te zijn. Participatie van ouderen in het gemeentelijk beleid komt op een laag pitje te staan, als men geen specifieke spreekbuis voor ouderen instelt. Daar voor zijn er ons inziens twee mogelijkheden:
 - Men kan binnen een bredere participatieraad een min of meer zelfstandige werkgroep voor ouderenbeleid instellen naast andere werkgroepen. Deze werkgroep heeft dan tot taak de specifieke belangen van ouderen onder de aandacht te brengen. De participatieraad als geheel moet dan de belangen van de verschillende sub-groepen tegen elkaar afwegen om tot een gezamenlijk standpunt te komen.
 - Het instellen van een eigen seniorenraad, die de belangen van ouderen weet te vertalen naar gemeentelijk beleid. Men moet dan zelf in de adviezen laten blijken oog te hebben voor het feit, dat de gemeente niet alleen de belangen van ouderen moet behartigen. De feitelijke afweging tussen belangengroepen moet echter plaatsvinden binnen de gemeenteraad. Die is daarvoor ook gekozen. Wezenlijk is dan wel, dat de werkgroep of seniorenraad spreekbuis kan zijn van de ouderen in de gemeente. Goede contacten met ouderen en ouderengroeperingen in de gemeente zijn essentieel.

Alternatieven

Daar waar het niet mogelijk is als een eigen werkgroep in de participatieraad of als eigen seniorenraad te functioneren, is het zinvol bijvoorbeeld vanuit de gezamenlijke ouderenbonden een werkgroep te vormen, die zich specifiek bezighoudt met het gemeentelijk ouderenbeleid. Er zijn verschillende mogelijkheden invloed uit te oefenen op gemeentelijk beleid:

- Men kan een initiatief nemen door een goed onderbouwd voorstel via een brief toe te sturen aan de gemeenteraad. Een dergelijke brief zal in ieder geval als ingekomen post worden behandeld. De behandeling zal meer aandacht krijgen, als men het voorstel ook toestuurt naar de pers. Tevens kan men via de fracties en/of commissievergadering aandacht vragen voor de brief en lobbyen.
- Gaat het om een zaak, die duidelijk leeft bij (delen van) de bevolking, dan kan men een themamiddag organiseren, waarbij iedereen in principe welkom is. Daarbij kunnen de wethouder en/of ambtenaren worden uitgenodigd.
- Het zal niet zo vaak voorkomen, maar men kan ook gebruik maken van het z.g. burgerinitiatief. Het moet hier natuurlijk wel om een zwaarwegend onderwerp gaan. De barrières zijn niet gemakkelijk te nemen gelet op het grote aantal handtekeningen dat nodig is.
- Men kan ook gebruik maken van het recht tot inspraak. Men kan schriftelijk, maar vooral ook mondeling via commissievergaderingen en soms in de raadsvergadering op het voorstel reageren en daardoor de besluitvorming beïnvloeden. Ook daarbij is het van belang de pers niet te vergeten. Door goed gebruik te maken van de pers, kan men een 'luis' zijn in de pels van de

gemeente. Het goed naar buiten treden en gebruik maken van publiciteit is dan wel een voorwaarde.

Daarnaast heeft men een belangrijke taak in het informeren van ouderen. Dat kan via een nieuwsbrief, (een deel van) de gemeentelijke voorlichtingspagina in huis-aan huisbladen of het organiseren van themadagen. Onderontwikkeld is nog het gebruik van de 'sociale media' maar dat zal snel veranderen.

Wijkgericht werken

Ouderen gaan zich met het toenemen van de jaren in het algemeen steeds meer oriënteren op de eigen wijk. Het is dan ook van belang, dat er een goede relatie is tussen de werkgroep of seniorenraad met de wijken. Daar waar reeds wijkcommissies aanwezig zijn, moet men daarvan deel uitmaken of minstens regelmatig aanwezig zijn. Daar waar nog geen wijkcommissie is, is het denkbaar dat men zelf een werkgroep instelt, zo mogelijk met participatie van burgers uit de wijk. Door het instellen van werkgroepen van burgers, van mensen die het vertrouwen van medeburgers genieten en 'gezag' hebben, werkt men aan versteviging van de brugfunctie. Een dergelijke werkgroep kan dan later uitgroeien tot een wijkcommissie door ook andere burgers erbij te betrekken.

Stichting LOIS

Stichting LOIS stelt zich ten doel ondersteuning te bieden aan alle adviesorganen en individuen, die gemeenten adviseren over ouderenbeleid. Daarnaast levert LOIS ondersteuning in de vorm van informatie over onderwerpen, die van belang zijn op het gebied van ouderenbeleid en het functioneren van die adviesorganen.

Veilig ouder worden

Veilig financieel ouder worden

Het Ministerie van VWS (Volksgezondheid Welzijn Sport) heeft het initiatief genomen tot de Brede Alliantie 'Veilig financieel ouder worden' door in overleg te treden met de beoogde deelnemende organisaties. Dit initiatief is een voortzetting van het Actieplan 'Ouderen in veilige handen'. LOIS is één van de deelnemers! De reden om dit initiatief te nemen is dat de aanpak van financiële uitbuiting vraagt om een integrale aanpak (voorkomen, signaleren en melden, stoppen) waarin alle organisaties samenwerken op lokaal, regionaal en landelijke niveau. Een gezamenlijke aanpak

is bovendien efficiënt, omdat daarmee samen kan worden bepaald hoe instrumenten en middelen zo optimaal mogelijk kunnen worden ingezet. LOIS wil daarbij als ondersteuner en trainer van adviseurs (Seniorenraden etc.) een duidelijke en betrokken rol spelen.

Het actieplan met kent de volgende speerpunten.

- Het taboe doorbreken
- Van handelingsverlegenheid naar handelingsbekwaamheid
- Ontspoorde mantelzorg voorkomen
- Veilig financieel ouder worden
- Versterking justitiële inzet.

Het totale plan is op 15 juni 2015 door de staatssecretaris van Rijn gepresenteerd, waarna de brede alliantie is geïnstalleerd. Het actieplan wordt ondersteund door het LOIS. Wij gaan dit door het hele land presenteren aan alle organisaties en raden waarin ouderen zijn vertegenwoordigd met als doel:

- dat u een goede presentatie kan geven zowel in begeleiding als in ondersteuning; dat u prima geïnformeerd de gemeenten kunt adviseren. In de WMO staat immers

- dat o.a. Huiselijk Geweld een groot aandachtspunt is, alsmede de ondersteuning mantelzorgers en vrijwilligers. De LOIS komt naar u toe! Dat zal zijn in 2016.

LOIS Regiobijeenkomsten

Vooruitlopend hierop organiseert het LOIS dit najaar en volgend voorjaar regiobijeenkomsten met als thema: Veilig in en om het huis.

- Het doel is Seniorraden e.a. toerusten met inzicht in voorwaardenschepende voorzieningen (regelgeving en naleving) van beleid.
- Welke beleidskenmerken zijn?
- Welke handhavingsmodulen worden toegepast.
- Hoe krijgt onze adviesraad relevante zaken helder en hoe brengen wij het in de praktijk?
- Hoe kunnen wij B&W vanuit inzicht en betrokkenheid adviseren en hoe houden wij een vinger aan de pols?
- LOIS wil u daarbij graag op weg helpen. Het is onze missie! Mis het niet!

U kunt nu alvast aangeven dat u geïnteresseerd bent en wellicht kunnen wij aan specifieke regionale aspecten ook aandacht geven. We hopen de regiodagen in te vullen met medewerking van politie en brandweer, zodat we u vanuit allerlei 'lesdisciplines' kunnen toerusten om als adviesraad optimaal te functioneren.

Het LOIS organiseert jaarlijks themabijeenkomsten zowel voor onze donateurs als anderen. Onze donateurs krijgen aanmerkelijke reductie op overigens zo laag mogelijke kosten.

Oproep

Onze penningmeester heeft te kennen gegeven na vele jaren zijn functie te willen neerleggen. Wij zoeken dan ook:

Een nieuwe penningmeester m/v

Wij stellen het extra op prijs, als ook jongere ouderen of vrouwen hun belangstelling tonen. Mocht u belangstelling hebben voor of nadere informatie willen hebben over deze functies, dan wordt u verzocht contact op te nemen met onze secretaris: Ds G. de Klein, Brummelkampen 20, 9407 RT Assen stichting.lois@worldonline.nl Mocht u zelf geen belangstelling hebben, maar wel iemand weten die mogelijk wel belangstelling heeft, wilt u dat dan ook aan onze secretaris doorgeven.

Stichting LOIS stelt zich ten doel ondersteuning te bieden aan alle adviesorganen en individuen, die gemeenten adviseren over ouderenbeleid. Daarnaast levert LOIS ondersteuning in de vorm van informatie over onderwerpen, die van belang zijn op het gebied van ouderenbeleid en het functioneren van die adviesorganen.

Meer informatie

Wenst u meer informatie over:

- Door LOIS te geven thema(mid)dagen m.b.t. maatschappelijke ontwikkelingen zoals participatie, zorg en wonen.
- Thema(mid)dagen op verzoek over een door u gewenst onderwerp.
- Een bij ons beschikbare introductiecurcus voor startende seniorenraden.
- Verschenen nieuwsbrieven.
- Adviezen van seniorenraden.
- Links naar seniorenraden en relevante organisaties.

Bezoek dan onze website: www.loisweb.nl Daar vindt u ook ons jaarverslag 2014.

Adreswijziging secretariaat Let op!!

Na vele jaren heeft ons bestuurslid C.P.G. (Kees) Tilanus het secretariaat van de stichting overgedragen aan: Ds G. de Klein (Gerrit) Brummelkampen 20 9407 RT Assen Tel. 0592 330 189 Het e-mail adres stichting.lois@worldonline.nl en de website www.loisweb.nl blijft ongewijzigd